

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentariivs In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus XXXIII. De Officio Judicis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

10 In exemptos, vel Pontificio indulto vel concessione, non exercet Episcopus ordinariam jurisdictionem: uti nec in Monachos, cum subiacet correctioni sui Superioris, *can. Abbas 16. XVIII. qu. 2.* nisi extra monasterium delinquant, tunc enim ab Episcopo tamquam Sedis Apostolicæ legato puniri possunt. *Trid. Sess. 6. c. 3. de reform.* aut nisi Prælati correctionem negligant, *c. Quanto 7. h. t.* Ne tamen exemptos hac via liberius delinquere contingat, concessum Episcopis non tamquam Ordinariis, sed delegatis Apostolicæ Sedis, visitare loca exempta, emendare, corrigere, *Trid. Sess. 21. c. 8. de reform.*

11 Archiepiscopi in suos subditos exercent ordinariam quidem jurisdictionem, atque ita in sua diocesi; ad quos & spectat consecrare Suffraganeos aut eorum consecrationem ex causa alteri committere, *c. Quod sedem 10. h. t.* In totam verò provinciam ordinariam potestatem non exercet Archiepiscopus, nec corrigit subditos suorum Suffraganeorum, cum in eos nihil juris prætere posse, nisi ut eorum negligentiam suppliat, vel causa per appellationem ad eum sit devoluta, vel aliud privilegio aut consuetudine fuerit inductum *can. Conguastus IX. q. 3.* Datur hoc Episcopis, ut in quolibet loco suæ diocesis non exempto sedere possint pro tribunali, *c. 7. eod. in 6.*

12 Summus Pontifex etiam immediatè & in prima instantia omnium causarum cognoscit, *can. Salvo IX. qu. 3.* cum sit omnium Judex ordinarius: communicavit enim tantum cum aliis potestatem, non etiam sibi eam ademit.

TITULUS XXXIII.

De Officio Judicis.

SUMMARIUM.

1. Judicis officium nobile & mercenarium.
2. Judicis est componere & decidere lites.
3. An obligetur imponere poenam lege præscriptam.
4. Diminutio poenæ non permessa judici.
5. An dimittitur vel remittitur poena per Principem possit.
6. Iudex in judicando sequetur allegata & probata.

7. An iis rejectis possit sequi propriam scientiam & conscientiam?

Pestradita, quæ sunt Judicium in specie, 1 subjiuntur quæ sunt officii judicium in genere. Ea vel spectant ipsam judicium, vel extra illud sunt. Juri item sunt adstricta, & actioni subserviunt qualia dicuntur spectare ad officium judicis mercenarium: vel eo sunt soluta, quippe judicis arbitrio relicta, ex æquitate decidenda, cessante actione, qualia spectant ad nobile officium Judicis, quale pro actione dicitur proponi, *c. 2. h. t.* ut quando restitutio in integrum principaliter postulat. Spectat eadem cautio damni inf. ti: uti & supplere ea, quæ desunt Advocatis partium, quatenus juris sunt: nam ea, quæ sunt facti, non supplet iudex, ut traditur *tit. Cod. de qua desunt Advoc. partium, &c.* Advocatum dare parti, quæ illum habere non potest: qui licet fuerit judicis domesticus, non videtur tamen ideò recusandus ut suspectus, *c. 1. h. t.* Potest etiam iudex cogere Advocatum gratis præstare patrocinium: si pars in extrema sit necessitate, quia tum denegare patrocinium est quasi occidere, Felio, *d. c. 1. h. t.*

Præcipuum officium judicis est, lites componere, cum verècundæ cogitationis sit, eas execrari, *l. item. 24. in fine princ. D. de alienat. jud. mutandi: aus. facta.* Si nequeat componere causam audire utrumque, auditam examinare, & secundum æquitatem Canonibus, legibus, consuetudini consonam determinare. A quibus non recedet, cum, ut habetur *can. in istis dist. 4.* non liceat iudici de legibus judicare sed secundum ipsas: & *can. Summopere 70. XI. q. 3.* divina & humana lex resolvatur, & secundum quod ibi constitutum est sententia proferatur. Determinare, inquam, quam citissimè, id est intra triennium, uti decisum legibus civilibus, & sequuntur Canones, ut dicitur *infra tit. de iudicis.*

Quæritur hic, an obligetur iudex ad imponendam poenam lege præscriptam? R. Possit videri, non teneri, quod leges poenales non tam contineant verba præceptiva, respectu iudicium, quam potius reorum: imò Ecclesia sanguinis reos defendat, *can. Reos, 7. XXIII. q. 5.* & pro iis intercedendum esse passim habeant sancti Patres, ut videre est *ex can. 1. & seqq.*

M

XXXIII.

xxiii. q. 8. Dicendum tamen, omnino obligari iudicem ad inferendam pœnam lege præscriptam, siue ipso facto impositam, quia tunc non aliud iudicis officium, quam sententiam de super proferte, & executioni mandare, siue imponendam, quia & tunc obligatur iudex illam imponere, & exequi, ne temerè lex mandet, & condemnatio sit frivola. Nec potest dici lex eo casu ferri ad reum, cum magis feratur ad iudicem, mandando illi inflectionem pœnæ præscriptæ: quæ cum sit iusta, servanda à iudice, qui iustitiæ est minister & executor. Non potest etiam dici, relicto esse arbitrium iudici, ratione circumstantiarum: hoc enim, quando lex non expressit certum pœnæ genus, cuiusmodi expressio tollit arbitrium, quod aliàs concessum videtur. Non est tamen exclusum per legem, quin, si circumstantiæ atrox & gravissimum crimen ponant, possit illas specialiter punire iudex. Ita enim exigit commuæ bonum, cui responderet metu pœnæ accere alios ab insolentis, & facere, pertimescant prostrare ad similia. *Clem. 1. in fine De offic. iud. ordin.* Vide dicta ad D. 1. de pœnis n. 9.

4. Diminutio pœnæ legalis pecuniariæ, parti læsæ, fisco, aliisve applicandæ, est contra obligationem, non tantum legis, sed & iustitiæ, siue ipso facto imposita per legem, siue non, cum jus continuo acquiratur alteri ad talem pœnam consequendam. Quantum ad pœnam vindictivam, licet ejus diminutio non lædat jus tertii privati, lædit tamen jus Reip. cuius bono cedit sumi via dictam à delinquente. Ut nec ea possit videri permissa iudici; qui jubetur servare leges. V. Suarez, *de legib. lib. 5. cap. 11.*

Sed hic quaeritur, An possit per Principem diminui aut remitti? R. Ita communiter receptum esse, quia sit supra leges, earumque vinculo non teneatur, saltem quoad vim coactivam. Teneatur autem quoad directivam, atque ita non erit immunis à peccato, remittendo sine causa, eò quod ex remissione aliàs sequatur moralis occasio multiplicationis criminum. Quæ & faciet inferiorem iudicem posse diminuerè pœnam. Ponit eam ætas, sine Aus. pœnitentiæ, l. *Auxilium 57. §. 1. D. de minorib. modus peccandi, l. Absentem 5. in fine D. de pœnis.* In pecuniaria pœna causat dimini-

tionem paupertas, l. *Illicitas §. fin. De off. Praef. di.*

In iudicando sequitur, non quod privata suadet scientia, sed quod ex allegatis & probatis constat, seposito omni affectu pravo, quem causat odium, vindictæ cupiditas, favor, cuius semiuncta sæpè pluris est, quam deum juris & æquitatis, pro dolor! sordes, levitas, consanguinitas, & similia recto iudicio inimica, *cap. iudicet III. q. 7.*

Vulgata & celebris est quaestio, An certò sciens, reum falsis allegationibus onerari ac convinci, possit eum absolvere, an verò debeat condemnare? R. Privatam scientiam, etiam certissimam, non suffragari iudici, quominus allegata & probata sequatur, quæ licet sciat non esse vera, quia tamen publicè pro veris habentur, amplecti debet, d. *Illicitas §. veritas D. de officio Praef.* tamquam sibi cognita, ut personæ publicæ, quam gerit in iudicando, & ex qua iudicat, non habito respectu ad personam privatam, informatam particulari seu privata scientia, licet certissima. Et ita exigit Reip. bonum, in qua majora mala sequerentur, & magna perturbatio, si illi licentia iudici concederetur, cum de privata ejus notitia non possit constare Reipubl. In eam partem adducitur textus in *c. Pastoralis 7. §. quia verò sup. tit. de off. iud. deleg.* ubi inferior iussu superioris sui sententiam exequi eam rectè exquitur, etiam si sciat injustam in re; quatenus iusta est secundum allegata & probata. Nam si nulla foret, aut etiam injusta ex parte allegatorum non est illi necessitas exequendi, & non citra peccatum exqueretur. Hanc materiam latè tractat Covarr. 1. *Var. Resol. cap. 1.* qui istam sententiam non tantum vult obtinere in causa civili, verum etiam in criminali. Quod tamen dubium videri posset, ex eo, quod occidere innocentem per se intrinsicè sit malum, atque ideo non licitum. Ut est, iudici incumbit laborare, quantum in se est, in liberationem innocentis: imò etiam iudicis personam, si commodè potest exuere. Vid. Cujac, 12. *Obser. v. c. 19. Navar. Conf. 4. n. 10 inf. de iudic.* qui citat in istam sententiam D. Th. 2. 2. q. 67. art. 2. videturque inter Theologos passim recepta. Adde

Adde his Petr. à Navarra, *De vestit. lib. 2. c. 3. n. 152. & seqq.* P. Royzium *decif. Tituan. 3. n. 230.* Sineh. *de matrim. Tract. 7. Disp. 37. n. 13* & quæ scripsimus *at tit. D. de judic. n. 47. & seqq.*

TITULUS XXXIII.

De Majoritate & Obedientia.

SUMMARIUM.

1. Majoritas & obedientia quid.
2. Qui quibus obedientiam debeant.
3. Pœna inobedientis, & ad quos ea spectet.
4. Obedientia in quibus consistat.
5. Laicus reverentiam debet Clerico.
6. Inter Clericos quaratione quis & ex qua causa major habeatur.
7. Professus nulliter professum postea ratificans an locum priorem retineat?
8. Majorem quem facit prerogativa ordinantis.
9. Plurimum graduum cumulatim an faciat quem majorem?

EX gradus & ordinis distributione oritur quedam præminentia, quæ hic dicitur Majoritas, estque prerogativa, qua præstat major minori. Ex ea oritur Obedientia, quam minores debent majoribus, quatenus illicitum nihil præcipiunt, parendum enim Deo magis, quam hominibus, *can. si dominus 93. XI. q. 3.* In dubio tamen parendum superiori præcipienti, *can. qui à culpatur xxiii. q. 1. ** Debetur autem obedientia potius proximo superiori, quam remotiori, quatenus contra leges superioris nihil præcipit, *c. inter 8. h. t.* Sic Religio est potius Abbati parendum, quam Episcopo, & non Episcopi, sed Abbatis jussu ordinandus, *can. Si quis Monachus 28. c. Cum pro utilitate 34. XVI. q. 1.* Uti nec Clericus Episcopi sine ejus consensu ab Archiepiscopo transferendus, *can. Congregatus 19. q. 3. ** Inobediens subiacet censuræ Ecclesiasticæ, per quam compellatur *c. 2. f. 9. h. t.*, quatenus eam inferre superior potest. Hinc Abbatis subiectas inobedientes non excommunicat, *c. dilecta 12. h. t.*, propterea quod excommunicatio spectet ad claves, quarum potestas non est feminis, *c. Nova 10. i. f. de jennis*, Suspendit tamen, idque ratione jurisdictionis, quam ei dat consuetudo,

arg. c. dilecta 4. inf. t. 43. de arbit. Gl. e. 10. & ibid. Innoc. Minor in majorem nihil attentat: quo modo diocesano statum non ligatur Archiepiscopus, etiam existens in diocesi, ut dictum sup. Tit. 2. neque enim minor majorem judicat, can. pen. & fin. Disp. 21.

Obedientia consistit in tribus, videlicet reverentia, præcepto, & iudicio. Reverentia est in adsurgendo majori, honorificè cum salutando, & aliis, quæ pro more patriæ majoribus & dignioribus exhiberi solent. Iudicium & præceptum in eo consistunt, ut minor coram majore compareat, tamquam iudice; monitiones, correctiones observet, mandato obtemperet.

Laico majorem & digniorem esse Clericum certum est. Unde & huic ille reverentiam debet, quam & Principes exhibent Episcopis, *c. 4. & 6. h. t.* Imò Sacerdotes Regum, aliorumque fidelium patres & magistris censeri habet *can. quis dubitet disp. 96.*

Inter Clericos contingit aliquem esse majorem; I. Dignitate & jurisdictione, quo modo Episcopus major est Archidiacono, hic aliis Clericis. Abbas Monachis, *d. c. 12. II. Ordine*, quo modo Sacerdos est major Diacono, hic subdiacono, *c. statutus 15. h. t. III. Antiquitate*: sic prius ordinatus est posterius ordinato major, *c. 1. h. t.* Ubi nihil facit nominatio ad Episcopum, seu confirmatio, sed ipsa ordinatio seu consecratio, cujus prioritas constituit antiquiorem, & ex consequenti digniorem. Sic & inter professos antiquior habetur major, eique prerogativa debetur.

Ubi queri posset, An professus nulliter, postea professionem ratificans retinere tunc possit locum priorem, & sui privilegii ei competentibus? R. Hoc velle Navar. *Conf. 27. de regularib.* si ab initio in bona fide fuerit. Videtur tamen potius, si inde aliquid præjudicii cedat religioni, aut Religiosis, quod sit alicujus momenti, non posse eum in loco suo manere citra dispensationem: si tamen absque nota non possit cedere aliis, quia res est secreta, non teneri abstinere, ratione communis erroris, quem aufert cum nota sua nemo tenetur. Quod multo magis procedet, si fuerit publica, cum ex tempore ratificationis incipiat demum esse professus, ex eo quoque tempore tantum habebit privilegia professorum.